

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ»

Факультет психології, політології та соціології

Кафедра політичних теорій

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему:

«ЖІНКИ У ВЛАДНИХ СТРУКТУРАХ: ОСОБЛИВОСТІ
ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ: НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНИ»

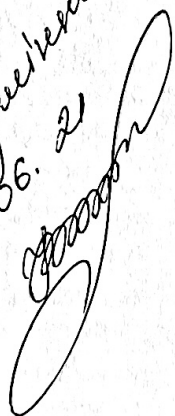
Виконала студентка 4 курсу 2 групи
галузі знань 05 «Соціально-політичні
науки»

напрямок підготовки 052 «Політологія»

Гевелюк Діана Андріївна

Керівник: к.політ. н., доцент Завгородня
Ю.В.

Рецензент: к.політ. н., доцент
Краснопольська Т.М.

Завгородня Ю.В.
пер. відрецензовано
23.06.21

Одеса - 2021

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ I.	5
Теоретичні та історичні особливості розвитку уявлень про жінок в політиці.....	5
1.1 Загальна характеристика генезису політичних прав жінок	5
1.2 Жінка в Україні: роль в історії та в політичній практиці.....	10
Розділ II.....	20
Процес фемінізму в політичному житті України.....	20
2.1 Історичні умови та особливості формування фемінізму на території України.....	20
2.2 Правове регулювання політичного паритету жінок та чоловіків в Україні	29
Розділ III.	35
Представництво жінок у сучасній українській політиці.....	35
3.1 Представниці в державних установах України	35
3.2 Перспективи реформування механізмів участі жінок в політичному житті	39
Висновки.....	43
Список використаної літератури	46

Вступ

Актуальність теми дослідження. При дослідженні державного управління як однієї з найскладніших областей державної політики в умовах трансформації українського суспільства актуалізується проблема гендеру, пов'язана з дотриманням законних інтересів соціально-статевих груп. Тому визначення факторів, що впливають на управління представництвом жінок в органах влади, де основу управлінської діяльності становить процес прийняття рішень, законодавчо закріплюють право на рівну участь осіб обох статей в цьому процесі, є актуальним і своєчасним. Жінки в Україні займають особливе місце в структурі сучасного суспільства, проте відіграють при цьому меншу, в порівнянні з чоловіками, роль у виробленні та прийнятті державних рішень, у здійсненні владних функцій в системі представництва, виконавчі та судові органи державної влади, що є відображенням реального становища жінок в суспільстві.

Останнім часом, жінки активувалися в питанні залучення до влади та політики, і загалом в ті сфери життя, де основний час керували переважно чоловіки. Все частіше ми бачимо на агітаційних плакатах, нових політичних акторів жінок, а також низка прийнятих рішень про розширення можливостей влади та прав жінок в Україні.

Ступінь наукової розробленості проблеми. Дослідження проблематики жінок у владних структурах займалися такі зарубіжні вчені: Ж.Ж Руссо, Дж. Локк, Л. Марінелла, Пулена де ла Барр. Серед вітчизняних варто відмітити: Е.А. Здравомислова, Т.О. Марценюка, В.А. Ядова, І. В. Єфанова, Л.І. Кормич, Ю. Галустян, Г. Герасименко, О. Макарова та інших.

Мета і завдання бакалаврської роботи. Метою роботи є дослідження феномену жінок у владних структурах та визначенні історичного розвитку та подальшої динаміки формування іміджу жінки у владних структурах на прикладі української держави. Зазначена мета досягається розв'язанням наступних завдань:

- дослідити загальну характеристику генезису політичних прав жінок;
- з'ясувати роль жінки в історії України та в політичній практиці;
- визначити історичні умови та особливості формування фемінізму на території України;
- охарактеризувати правове регулювання політичного паритету жінок та чоловіків в Україні;
- висвітлити представниць в державних установах України;
- дослідити перспективи реформування механізмів участі жінок в політичному житті.

Об'єктом даної роботи є гендерний аспект в політиці, який розуміється як можливість приймати участь у прийнятті політичних рішень.

Предметом роботи є жінки у владних структурах, особливості формування іміджу на прикладі України.

Методи дослідження. Методологічною основою проведеного дослідження стали наукові концепції та теоретичні розробки вітчизняних та зарубіжних вчених в області гендерної рівності та визначних українських жінок політиків. Серед методів, які були використані слід відзначити: історичний метод використовувався для визначення особливостей приходу до влади та ведення політики владних жінок; метод моделювання використовувався для розгляду перспектив жінок в українському суспільстві; метод абстрагування при розгляді відомих українських владних жінок історії; метод прогнозування вживався при дослідженні перспектив гендерної політики в українському суспільстві, а також методи синтезу, аналізу.

Структура бакалаврської роботи. Бакалаврська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної літератури.

Розділ І.

Теоретичні та історичні особливості розвитку уявлень про жінок в політиці

1.1 Загальна характеристика генезису політичних прав жінок

Існує думка, що рівні для усіх права та права жінок, починають з'являтися лише із початком першої хвилі фемінізму, але це хибна думка, бо навчання про гендерну рівність починають виникати, ще у Піфагора, Платона, та інших мислителів. На навчаннях самих філософів, згодом виникнуть феміністичні рухи, а згодом і розвиток політичних прав жінок на міжнародному рівні, якими користуються в сучасних умовах.

Таким чином, для розуміння сучасних політичних прав жінок, треба розглянути перші думки про гендерну рівність, античних мислителів та інших. Розпочнемо з Піфагора. Відома Піфагорська школа, навчала не лише чоловіків, але і жінок, де права при вступі і при самому навчанні були рівними. Навчання в вищих навчальних закладах є самим головною ознакою в подальшому розвитку гендерної рівності в державі, це і розумів Піфагор. Донести до народу усю важливість, залучення до освітництва жінок та прийняття самостійних рішень, намагався через приклад своїх відносин із дружиною, та настанови, які були націлені на новий етап розвитку моральних цінностей людей в суспільстві.

Платон також підтримував надання політичних прав жінок. Вважавши, що жінка наділена такими ж самими якостями, що і чоловіки, акцентував увагу на індивідуальні таланти. В своїй праці «Держава» Платон зазначає, що державою мають керувати, справжні філософи, які можуть буди як чоловіком, так жінкою, і лише при такому порядку в країні буде гендерна рівноправність «Однакові природні властивості зустрічаються у живих істот тієї й іншої статі і за своєю природою як жінки, так і чоловіка можуть брати участь в усіх справах»¹ [22]. Наголошував на те що, виховання хлопців та дівчат разом є

¹Платон. Держава. — К., 2000. — 355 с.

обов'язковим, що і приведе до подальшого взаємозв'язку між жінками та чоловіками.

В подальшому більшість в світовій практиці не говорило про рівність між чоловіком та жінкою, або говорили в негативному сенсі, як наприклад Фома Аквінський вважав що, «Жінка – бур'ян, що швидко росте, вона неповноцінна людина, тіло якої лише тому швидше досягає повного розвитку, що воно меншої вартості і що природа менше з ним займається»²[2]. Такої думки довгий період часу дотримувалися і інші вчені, які розглядали права людей та розвиток державності. Наприклад противниками феміністичної ідеології були А. Шопенгауер, З. Фрейд, І. Кант, Ф. Ніцше.

На початку XV століття починають все більше говорити про рівність в суспільстві, розпочинали цю думку Т. Гоббс та Дж. Локк, вони не відокремлювали жінок від чоловіків, коли це стосується політичних прав в суспільстві. На той період, часу одним із ознак рівності було мати особисту власність, вільна праця та право на укладання договорів.

Просвітництво приносить нову хвилю обговорення рівності прав, тому що почали змінюватися буденні речі людей, розподіл праці між чоловіком та жінкою, відносини в сім'ях, з'являються все більше індивідуалістів. Філософ Жан Жак Руссо, вносить свої думки в теорію статевого диморфізму, він говорить про різницю чоловіків та жінок, вказую на різницю жінок та чоловіків, в вирішення питань, та підпорядкованості в суспільстві. Вказує, що жінками трудніше вивчати ті чи інші дисципліни, але для розвитку суспільства потрібно, щоб жінка навчалася. Ж. Руссо робить акцент на «Жінка створена для того, щоб поступатись чоловікові і терпіти образу з його боку. Але хлопчиків ви ніколи не доведете до такої міри підпорядкування; внутрішнє почуття в них піднімається і протестує проти несправедливості; природа не створила їх для того, щоб терпіти несправедливість»³ [25,с. 485-486].

²Бондаренко Н. О. (2011). Історичні аспекти розвитку вчень про права жінок //Історичні аспекти розвитку вчення про жінку права// Форум права, 2, 87–96.

³Руссо Ж.-Ж. , 1981

Права жінок в роки Просвітництва почала захищати Лукреція Маріnellла, даній справі вона відала майже все своє життя, написавши багату кількість літератури на дану тематику. Книга Л. Маріnellло складається з двох частин. Перша носить назву «Благородство і перевага жінок», а друга - «Недоліки та вади чоловіків». Л. Маринелла залишається в рамках аристотелевського і платонічного мислення. Вона будує свій твір симетрично і звертається до лінгвістичним основам слів, використовуваних для позначення жінок, численних прикладів видатних жінок минулого і моральному перевазі жінок, а також моральної деградації чоловіків. Вона комбінує вчення Аристотеля про причини з неоплатонической теорією ідей і приходить до висновку, що жінка є прояв досконалої ідеї, яка існує у свідомості Бога. Звертаючи особливу увагу на етимологію італійських слів, що позначають жінку, Маринелла зачіпає тему природи мови, яка отримає розвиток лише три століття тому. Крім того, робота Маріnellло вписується в протофеміністській проект по поверненню в історію людства жіночих імен, який буде активно втілюватися в життя істориками ХХ століття. Говорячи про жіночі чесноти, вона розглядає їх з універсалістських позицій, однак підкреслює, що жінки обдаровані особливим даром любити членів своєї сім'ї та особливо дітей. Разом з тим італійська письменниця не ставить під сумнів гендерний порядок своєї епохи і відштовхується від існуючого стану речей. Більш того, вона відкрито нападає на чоловіків, викриваючи їх недоліки, і тим самим сприяє народженню міфу про чоловіка ненависництва всіх захисниць жіночої статі.

Франсуа Пуллен де Ла Барр, один із перших чоловіків просвітництва, який починає говорити про права жінок, про довготривалі можливості чоловіків в освіті та виборче право, та взагалі права, якими багато хто не користувався. Свої перші думки про рівноправність він пише в есе «О рівності обох полів», де звертає увагу, на теж самі можливості жінок, до прикладу жінка може викладати в університетах, служити в армії, займатися політикою, розробляти закони, розвивати науку, не гірше ніж чоловіки. Серед «жіночих» сфер він називає юриспруденцію, богослов'я, медицину, історію,

літературна творчість і виділяє риси, які і до цього дня вважаються властивими жіночим нормативів: велика кількість подробиць, вміння змалювати характери. До деяких думок Барра дослухалися, і вже в 17 столітті, починають жінки відкрито займатися наукою, та отримувати вченні звання, а також деякі думки будуть описані в перших французьких феміністичних книжках.

Твори Лукреції Марінелло і Пулена де ла Барра передбачають пізніші феміністські підходи до аналізу причин гендерної нерівності в суспільстві і способів його подолання. Трактат Л.Марінеллі, заснований на традиційному аристотелевском методі, представляє особливий інтерес своєю увагою до лінгвістики, розглядом особливих жіночих чеснот і поверненням в історію жіночих імен. У творі де ла Барра, в якому застосований картезіанський підхід, були розкриті причини та механізми гендерної нерівності в суспільстві, а також запропоновані перспективи можливої зміни гендерного порядку. Фемінізм традиційно вважається продуктом двох революцій індустріальної і Великої Французької 1789 року. якщо розглядати його як громадський рух, це справедливо. Але як комплекс ідей про причини і шляхи подолання гендерної нерівності фемінізм, по яким, слід вважати результатом наукової та філософської революції в Європі XVII століття. Саме картезіанство надало новий підхід до аналізу гендерної нерівності, який блискуче продемонстрував у своєму творі Пулен де ла Барр.

В період 19 та 20 століття, активно розпочинають проходити феміністичні рухи, які за собою ведуть великі зміни, як у самому суспільстві по відношенню до жінок, і гендерного питання. Однією із течій стає суфражизм, ідеєю якого стає боротьба за виборче право для жінок. І саме жінки Північної Америки та Європи, мали змогу змінити відношення, до виборчого права жінок. Першою країною, яка встановила виборче право стала Нова Зеландія. Згодом дану тенденцію перейняли інші країни, однією із перших країн Європи, став саме Радянський Союз.

На думку деяких дослідників, початок гендерних законів було започатковано «Декларацію прав жінки та громадянки», написаною

французькою активісткою Олімпією де Гуж у 1791 році, у якому мова йшла про володіння жінкою відповідних прав на свободу та прав на володіння власністю, як і чоловіки.

Після Другої світової війни одним з основних завдань жіночого руху стає боротьба за фактичну реалізацію прав, раніше прописаних в законодавстві різних країн. У 1945 році в Статуті ООН вперше на міжнародному рівні було прописано рівність чоловіків і жінок як основне право людини. У 1979-му в ООН прийняли конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. Паралельно набирає обертів «друга хвиля» фемінізму, і рух набуває все більш масовий характер.

Тепер вимоги феміністок поширюються не тільки на виборче право, але і на можливість самим увійти у владу. Однією з родоначальниць і теоретиків «другої хвилі» стає Симона де Бовуар. З'являються перші наукові дослідження і роботи, присвячені критиці патріархату і проблемам жінок. Критикуються патріархальні патерни в культурі, політиці, в сімейних і сексуальних відносинах. Саме на гребені «другої хвилі» з'являється гасло: «Приватне - це політичне».

З тих пір обраними главами держав і урядів жінки стають все частіше. Перша, хто очолив уряд, стала Сірімаво Бандаранайке в Шрі-Ланці в 1960 році. Першою жінкою-президентом стала в 1974-му Ісабель Перон (Аргентина). Вперше в результаті виборів жінка очолила країну в 1980 році (Вигдис Фіннбогадоттір, Ісландія). У мусульманських країнах вперше очолила уряд Беназір Бхутто (Пакистан, 1988 рік).

Також з 1970-х відбувається масштабний перегляд ролі і позиції жінки в мистецтві. Всьому виною - криза довіри до культури модернізму, в якій домінували чоловіки..

У 1990-х роках на Заході формується «третьа хвиля» фемінізму. Висуваються вимоги, які пов'язані з проблемами насильства, доступу до контрацепції і репродуктивними правами. До них додається дискусія про привілеї та об'єднання різних феміністських рухів.

Якщо об'єднувати всю історію то робимо висновок що, суспільство яке було в часи розподілу праці, мало більш патріархальний облік, тоді і з'являються думки про паритетність в державі, вже більше в звичайних жінках. Думки про передумови виникнення феміністичних ідей виникали через зародження буржуазних відносин в Європі, розвиток та зміцнення в державах Європи ліберально-демократичних ідеології, поява нових промислових технологій, всі ці перетворення вели за собою активне залучення жінок до суспільства та державності. Крім цього все частіше на фоні індивідуальності починають виникати в суспільстві думки про свободу, рівність, незалежність, гідність, гендерна рівність та багато іншого.

1.2 Жінка в Україні: роль в історії та в політичній практиці

В історії України, про видатних жінок при владі, згадується не часто. Однак навіть в самий андроцентризький період, були приклади залучення до влади жінок. Розглянемо деякі приклади в історії приходу до влади та керування владою жінок.

Головною жінкою у період Київської Русі та і мабуть за всю історію України, вважають Княгиню Ольгу. Ця постать є великим взірцем яку ті часи так і зараз, як для простих жінок так і для жінок які прагнуть долучитися до влади. Але всі ми знаємо Ольгу по легендам чи казкам. Приклад одної із легенд про помсти Ольги: «А як узяла вона город, то спалила його. І старійшин же міста спалила, а інших людей — тих побила, а других оддала в рабство мужам своїм, а решту їх залишила платити данину. І наклала вона на них данину тяжку, і дві частини [її] ішли Києву, а третя — Вишгороду, до Ольги, бо Вишгород був Ольжиним городом. І пішла Ольга по Деревлянській землі з сином своїм і з дружиною своєю, встановлюючи устави і уроки [донині] є становища її і ловища її.»⁴ таким чином Нестор Літописець розповідав в «Повісті минулих літ» про помсту деревлянам Ольгою [19, с. 51].

⁴ Нестор Літописець. Повість минулих літ

Проте мало хто говорить про те що Княгиня Ольга, була одним із вдалих правителів Київської Русі, про те що саме вона сприяла розвитку міжнародних зв'язків, перших реформ та розглянула питання хрещення Русі, соціальні. Про це ми і поговоримо детальніше.

Розпочнемо с того, що Ольга під час того як її чоловік князь Ігор ходив разом із дружиною у воєнні походи, то все частіше саме Ольга займалася справами держави. Окрему увагу вона звертала на розвиток духовно культурної сфери освічених киян, які в подальшому допомагали та підтримували княгиню у впровадженні в Київській Русі християнство та політичне рішеннях.

У 945 році став переломним моментом в історії вбили князя Ігоря, а наслідник був лише його малолітній син Святослав. Таким чином на зборах на Майдані було вирішено, що на час поки Святослав не виросте і зможе правити країною , то Київською Русю буде управляти Ольга. Виходячи з цього, по сучасним міркам княгиня Ольга стає легітимним та легальним головою держави. Крім питання правління державою, також виносилось питання про помсту, бо мало хто знає, що помста Ольги була не лише тому що вона дуже любила свого чоловіка , а і тому що це було так звана традиція того часу.

Згодом розпочинається період правління Ольги, яке мала особливості правління від своїх попередників наприклад: не проводила жодних війн; об'їхала всю державу; вела так звані податки; почала вводити християнство; розвивала міжнародні зв'язки та торгівлю із іншими державами інше.

Розпочнемо із першого, це не говориться про те що воєнних походів та військових дій із участю Київської Русі не було. Вони були бо в той період часу було важко приставити без цього розвиток державності. Це говориться про те що Ольга даний момент довірила дружині та згодом вже дорослому своєму сину.

Ольга одна із перших хто, об'їхав майже всі землі на той момент Київської Русі. І це було не просте, але дуже продуктивне в внутрішніх питаннях держави. Чому воно було не просте, бо на даний момент в нас немає

добрих доріг, а тепер уявіть інфраструктуру приблизно в 950 році, також пересувалися на санях в той період часу, було майже єдиним транспортом пересування. Такою мандрівкою Ольга завітала не лише в усі великі міста та села на той час, а і заклала нові містечка та села, де залишала свої урядовців, для подальшої плідної співпраці.

Податки в країні були, але вони мали більш рекомендаційний характер, а Ольга після того як вбили її чоловіка Ігоря, який саме і пішов за даниною до населення. Ввела податки які будуть стабільно стягуватися, і які будуть обов'язковими, та були встановлені норми та правила, та місце де треба було приносити, якими називали «цвинтарями». «У РІК 6455 [947], пішла Ольга до Новгороду. І встановила вона по [ріці] Мсті погости 1 і данину, і по [ріці] Лузі погости, і данину, і оброки 2. І ловища її є по всій землі, і знаки 3 [її], і місця 4, і погости, і сани її стоять у Пскові й до сьогодні. І по Дніпру [є] перевісища [її], і по Десні, і єсть село її Ольжичі й до сьогодні» [19, с. 54].⁵ Також один із цікавих фактів про данину на той момент, що загальна сума ділилася на частини які ішли на Київ, та місто де на той момент проживала Ольга це Вишгород.

Як зазначалось раніше, Ольга ще при житті свого чоловіка, займалася духовним розвитком населення, та ставила на акцент християнську віру. На даний момент я звертаю увагу, бо в деяких джерелах говориться, про те що рішення про хрещення Ольга прийняла спонтанно. Княгиня цікавилась вірою майже все своє життя, і довгий час боролася за просування християнської віри на території Київської Русі. Вона вела переговори та їздила до Константинополя, для відвідування святої землі християн, де і по деяким джерелам і була похрещена. Після такої поїздки був наказ будувати церкви та собори, а також ставити хрести на перехрестях. Син Ольги Святослав, не дуже схвалював вірування матері, але не забороняв будувати церкви та виховувати в онуків любов до вірування, та повчати їх християнським віруванням. Що в

⁵ Нестор Літописець. Повість минулих літ

подали і дало поштовх до хрещення Русі князем Володимиром. Під час своєї поїздки Ольга планувала також з'єднати дві величні династії, видати свого єдиного сина Святослава за візантійську царівну, але із за того що Святослав не хотів разом із матір'ю приймати віру, імператор відмовився від такого шлюбу. Ховали Княгиню по всім християнським обрядам, вона перед своєю смертю просила сина свого князя Святослава, про це. І син зробив це не дивлячи на свою віру, він шанував свою матір та її погляди на вірування. Ольга була похована в храмі святого Миколая. Одним із ознак величності княгині Ольги є те що вона одна із жінок християнок, які були канонізовані.

Княгиня Ольга, прекрасно розуміла, що міжнародні зв'язки та міжнародна торгівля, це запорука розвитку державності. Налагодженням зав'язків займалися і то приходу Ольги, але систематизації та нових кроків дана справа вимагала. Які ж кроки зробила княгиня. Наприклад одним із видів податків, які були головним на деяких територіях основними це було хутро, яке в подальшій відправлялося майже до всіх країн з якими була підписана угода. Угода була підписана із Німеччиною, Візантією, з грецьким Сходом і латинським Заходом. До кожної із цих держав Ольга їздила самотійно або відправляла послів з офіційними візитами. Крім хутра, також цінним товарами були віск та мед. Для виробітки даних товарів Княгиня навіть видала особливий регламент, де визначалися дерева в селах з яких само будуть забирати данину та називалося воно «знамення». Товари із Київської Русі дуже шанувалися в інших країнах та мали значний попит, тому такий сміливий та розумний крок який зробила Ольга, є цінним досвідом у розбудові державності та міжнародних зав'язків, як тоді так і зараз. Княгиня намагалася будувати усі дипломатичні переговори в мирним шляхом, але ж це проходило в напруженій боротьбі. Також такі мудрі кроки в розвитку міжнародних зв'язках, згодом призвели до того що Київська Русь не стала залежною від інших країн які вели тоді таку політику, до прикладу Візантія та Німеччина.

Для народу Київської Русі, княгиня Ольга була милосердна, вела себе як сильний правитель, яка твердо та впевнено тримала в своїх руках цілу країну,

мужньо та мирно обороняла від усіх ворогів держави. Допомогала тим хто потребував допомогу нищим, малозабезпеченим, та тих хто просив від усього серця допомоги.

Своїм князівством Ольга змінила відношення до жінок в країні. Жінки в Київській Русі, самостійно почали проявляти ініціативу в державних та суспільних справах. Жінки спочатку почали займатися просвітою, а згодом взялися і за інші державні справи культура, медицина, будівництво, та навіть почали воювати і приймати послів. Княгиня Ольга стала гарним прикладом для наслідування, не тільки в ті часи, а мабуть на все життя.

Гідність до пам'яті княгині Ольги, залишається і до сьогодні, показником цього є що одною із великих відзнак для жінок є «Орден княгині Ольги» «Відзнаку Президента України "Орден княгині Ольги" (далі - орден княгині Ольги) встановлено для нагородження жінок за визначні особисті заслуги в державній, виробничій, громадській, науковій, освітянській, культурній, благодійницькій та інших сферах суспільної діяльності, вихованні дітей у сім'ї»⁶[27].

Наступною жінкою, яка залишила слід історії будування України, стала Княгиня Інгігерда-Ірина. Це донька шведського короля та дружина князя Ярослава Володимировича Мудрого, правління якого є одним із самих «золотих» періодів розквіту державності, в чому дуже допомагала Ірині-Інгігерду. В історії мало хто згадує про дружину Ярослава Мудрого, але якщо поцікавитися то можна знайти моменти, де важливі питання вирішуються разом із князем Ярославом, а також були питання які вона вирішувала сама, один із яких військове питання та питання зовнішньополітичного характеру. Дуже цікава була княгиня, тому почнемо розглядати детальніше, що саме вона зробила для Київської Русі.

⁶Указ Президента України «Про встановлення відзнаки Президента України «Орден княгині Ольги» від 15.08.1997 р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/827/97#Text>

Інгігерда була шведською принцесою, що позитивно впливало на ведення зовнішньополітичні питань Київської Русі. Великі історичні переговори княгиня вела разом із своїм чоловіком Ярославом, до прикладу про найм варягів. Княгиня, як мудра та розсудлива жінка в даних переговорах згладжувала гострі моменти, які впливали на переговорах. Та зробила все можливе та не можливе, для того щоб переговори були максимально на вигідних умовах для князя Ярослава Мудрого та Київської Русі. Інгігерда-Ірина, часто супроводжувала свого чоловіка, особливо коли питання були стосовно Скандинавських країн, де знали її знатне походження, що і відіграло значну роль у вирішенні проблеми.

Діти від шлюбу з Ярославом знайшли собі дружин та наречених серед знатних дворів Західної Європи. Таким цікавим шляхом княгиня Інгігерда налагоджувала дипломатичні відносини, та скріпляла старі зв'язки. Даний момент показує, що Київська Русь була могутньою на ті часи та усю мудрість та тактовність княгині Інгігерд-Ірини.

Інгігерда крім зовнішніх питань вирішувала, і питання які стосуються держави. Вона разом із своїм чоловіком активно сприяла поширенню християнства в Київській Русі. У тому числі закладала та будувала храми, один із яких Ірининський собор, який нажаль не зберігся до наших часів.

Потужність влади княгиня Інгігерда-Ірина, показується на прикладі того що вона мала свою армію, яка була підпорядкована лише їй, а не князю Ярославу Мудрому, та була фінансово утримана княгинею. Така подія як утримання та підпорядкування армії жінкою спостерігається у друге. В даній ситуації ми спостерігаємо всю впливовість жінки на владну структуру того часу.

Княгиня Інгігерда була останньою хто мав таку велику владу в Київській Русі, при якій могла володіти та керувати армією, та вирішувати питання державного та міждержавного характеру, та багато іншого. Після неї більше не було таких можливостей ні у кого.

Особливо почало помічатися обмеження жінок у владі, після правління Князя Ярослава Мудрого. В країні розпочинається ієрархічне приниження жінок у своїх правах. Особливе це помічається в одній із редакції « Руської Правди». Де розрізняється покарання за вбивство чоловіка та жінки, і навіть права заможних жінок, були обмеженні, вони мали право на спадкування землі, але лише у випадку коли у батька не було синів. Жінки вже не займалися більше розвитком освіти, культури, військових справ. Княжна мала вплив на чоловіка, але не на владу загалом, як це було раніше.

Княгиня Анна дружина та мати двох синів, або. Дружина засновника Галицько-Волинської держави князя Романа Мстиславовича та мати короля Данила Галицького. На відмінну від прикладів, які приводились раніше, боротьба за керівництво була складніша, мала більше перешкод та менше прав на владу.

Роман Мстиславович, які і багато його попередників, прислухався до своєї дружини. Проте як вже зазначалося владі Княгиня Анна не мала. Після смерті свого чоловіка, Анна підключає усі свої можливості та не можливості, для відновлення Галицько-Волинського великого князівства, що, здавалося, вже ніколи не зможе воскреснути як фенікс із попелу. Після майже п'ятнадцяти років, Княгиня нарешті завершує боротьбу та тонку політичну гру між двома країнами Польщею та Угорщиною. Та добивається влади принаймні в одному минулому князівстві, на Волині. Через декілька років вона передає владу своїм синам. Які відновлюють владу на володіння, якими керував ще їх батько, та розширюють свої володіння.

Після передання влади своїм синам, Анна більше не спостерігається в прийнятті державних рішень крім одного. Данило Галицький радиться із матір'ю, на запит прийняття корони від Папи Римського.

Завдяки мудрості та політичному хисту, жінка змогла відновити державу, яка згодом довго тривала. Але після цього майже на сто років залишається, останній приклад коли жінка у владних структурах, та управляє країною.

Княгиня Анастасія Гольшанська – Заславська, дружина Заславського Кузьми Івановича. Родина славилась, тим що розвивали українську мову, культуру та традиції. Вони докладали зусилля сприянню розвитку інтелектуальній діяльності українського народу, формували належні умови для поширення освіти й наукових знань, сприяли розвитку книговидавництва, дбали про розвиток та втілення ідей та теорії, особливих людей. Завдяки таким зусиллям на сьогоднішній день ми можемо спостерігати приємні наслідки.

Головною мрією та цілю княгині Анастасії було перекласти на українську мову Пересопницьке Євангелію, та вести українську мову в служіння Богові. Вона про інвестувала переклад, та активно слідувала та допомагала. Переклад був максимально зроблений народною українською мовою, для того ж самого розвитку українського народу та популяризації релігії.

«Своєрідним керівником проекту, як сказано в післяслові до Євангелія, написаному Михайлом Василевичем, був архимандрит Григорій. Він був достатньо високоосвіченою людиною свого часу. Володів кількома мовами – сучасною йому українською, слов'янською, польською, чеською, латиною і, можливо, навіть грецькою та німецькою» ⁷ [23, с 270].

Анастасія тоді навіть і не думала, яку користь принесе для майбутнього покоління. Що в Незалежній Україні усі президенти будуть давати присягу на даному Пересопницькому Євангелію.

Майже сто років жінка не займала владні місця в державних структурах, за цей період жіночі права значною мірою відрізнялися від чоловічих. Згодом в Україні розпочинається самий андроцентричний період в історії держави. Ходять багато легенди, що в козацькі часи на війну не брали жінок та, що до жінок відносилися дуже погано в сімейних відносинах, в них були обмежені права, а про вплив на владу та розвиток державності, могли навіть і не думати.

⁷Пономарьова Т.О.Пересопниця. (історико-краснознавчий нарис: до 850 річчя писемної згадки). - Рівне, 1999.

Проте є непохідні історичні факти, що свідчать про існування жінок-козачок, жінок які впливали чи володіли владою.

Першою постаттю, з якої ми розпочнемо це Гетьманша Ганна, або Ганна Золотаренко. Вона була третя дружина відомого на весь світ гетьмана Богдана Хмельницького. Ганна була мудрою та далекоглядною в державних справах, тому і прислухався до неї Богдан Хмельницький. Люди любили її за особистісні лідерські риси та повагу до інших. Перш за все Гетьманша вирішила розібратися із фінансовою стороною держави. Вона керувала скарбницею Гетьманщини, та уладила відмінну систему державних фінансів.

Величність влади Гетьманши Ганни була настільки, що її підпис стоїть на одному із універсалів Г. Золотаренко на користь Густинського монастиря. Крім того вона мала право випускати свої власні універсали, унікальне підтвердження її політичної ваги в період козацтва. Довіряв Богдан Хмельницький навіть пошук нових державних посадовців. Також були і справи які Ганна Золотаренко, робила я звичайна жінка. Це облагороджувати гетьманський палац, Гетьманша зробила затишний сад, оркестр та навіть вийшло зробити зоопарк, відповідала також за страви та гостинність під час прийняття гетьманом Богданом Хмельницьким іноземних послів та впливової козацької старшини, внесла в дані прийоми і свої невеликі зміни, в плані етичності та урочистості даних прийомів. Особливий факт історії сім'ї в тому що саме Ганна ввела в традицію в гетьманському дворі пити каву, яку полюбляв шляхетний Гетьман. Ганна Золотаренко зіграла свою визначальну, роль в розбудові державності та внесла гарний слід в історії, своїми мудрими та раціональними справами.

На черзі в нас вольова та рішуча Гетьманша Анастасія Скоропадська-Марковська. Вона як і більшість прикладів які були раніше, була дружиною першої особи держави, тому і мала такий вагомий вплив на владу. Дружиною була Івана Ілліча Скоропадського, шляхетного гетьмана Війська Запорозького, та с 1708- 1722 рр. голова козацької держави в Лівобережній Україні.

Виходячи із вище сказане, можна зазначити, що жінки при владі це реально, і що політика чоловіка та політика жінки, суттєво відрізняється. Жінка робить більше для розвитку внутрішньодержавних справ та для поліпшення стану населення, та думає про подальші дії, розвиває міжнародні відносини, для подальшої економічної співпраці. Також що навіть у самий тотальний андроцентризький період нашої державності, у жінки виходило або володіти владою, або впливати на владу. Та вони це робити лиши, коли при владі були їх чоловіки, але вони знаходили варіанти для впровадження своїх цілей, які надалі дають надію на подальший розвиток жінок при владі.

Розділ II.

Процес фемінізму в політичному житті України

2.1 Історичні умови та особливості формування фемінізму на території України

На початку XIX століття у світі розпочинаються жіночі рухи, які надалі матимуть назву фемінізм. Жінки по всьому світу почали активно боротися за свої права, в кожній країні це були різні вимоги, але ж однією із причин було те що жінка, хотіла сказати що цей світ будують не лише чоловіки, і що жінка активно відіграє роль у розбудові держави, в розвитку науки, медицини, культури, розробляє нові технології та багато іншого, але не часто говорилося, що це зробила жінка, великі заслуги частіше приписували чоловікам. Однак головною причиною боротьби, стають права жінок, які помітно відрізнялися в той період від чоловічих.

Перша хвиля фемінізму запам'яталася ідеєю суфражизму, одною із вимог жінок було право на вибір в політичному сенсі. А жінок які боролися саме за виборче право, прозвали суфражистками. Треба зазначити, що однією із перших держав хто реально офіційно зрівняв право на голосування на виборах став саме Радянський союз.

Що ж стосується України в першу хвилю фемінізму. Фемінізм в Україні був, але трошки пізніше, ніж у Європі та Америці, і зі своєю специфікою, яку зараз ми і розглянемо.

На початку XIX століття, Україна була поділена між Австро-Угорською та Російською імперіями, тому жіночі рухи проходили по різному, і до специфіки також треба віднести політичні зміни в державі та насадження та розвиток соціалізму.

Відрізнялися також від рухів американських чи європейських, тим що жінки особливо на початку не виходили на вулиці із демонстраціями. Вони знайшли інший, спосіб як спонукати державу до змін. Жінки почали

об'єднуватися в групи, спілки, організації та інше. Ці групи спочатку мали характер більш освітній, літературний та підтримуючий, які згодом переходили до більш спрямованих політичних дій. Дані групи надихали та мотивували жінок, для боротьби за свої права, права обирати та бути обраною, а також мати право вирішувати державні справи, право на освіту та науки та інші. Дані групи, спілки та об'єднання були як легальними так і нелегальними. Разом із боротьбою за жіночі права, йшла боротьба також за національну ідею, яку підтримували не тільки жінки, а і чоловіки.

Українські жінки активно боролися за вищу освіту. Це було принципове питання, бо вже тоді розуміли, що якщо ти хочеш зв'язати свою долі із політикою, чи з будь якою наукою то без вищої освіти, жінці буде дуже важко. В цьому питанні дуже допомогли у вирішенні саме одне із перших жіночих спілок, яка назвалися «Товариство допомоги вищій жіночій освіті» та виникла 1840 р. у Харкові, які активно боролися за зрівняння прав жінки до вступу у вищі навчальні заклади.

Однією із форм жіночого активізму наприкінці XIX століття була участь у громадсько-політичних рухах, насамперед у «ходінні в народ». Жінки-народниці де-факто ставили себе на один щабель із чоловіками у спільній боротьбі. Найвідомішою була, в Україні — Катерини Брешко-Брешковської. «Ходіння в народ» мало на меті просвітницьку роботу серед селян, повалення царату та самодержавства, але в Україні цей рух набув децю інших форм. Перш за все, це була культурно-освітня діяльність, спрямована на підняття національної свідомості. Жінки, які поставили себе поза тодішнім імперським законом, переслідувалися та засуджувалися так само, як і чоловіків.

У Західній Україні політичне життя було більш вільним, відкриваючи ширші можливості й для жінок. Однак і тут ситуація боротьби за права ускладнювала поневоленням, адже західні українці спершу перебували в складі Габсбурзької імперії, а після 1918 році опинилися у складі Польщі. Українки за таких умов не розглядали жіночу емансипацію окремо від національного звільнення, включаючись і у боротьбу за нього. Марта

Богачевська-Хомяк назвала цю концепцію «прагматичним фемінізмом». Згідно з нею, вимоги рівноправ'я жінок реалізовувалися через їхню громадсько-політичну та просвітницьку діяльність, у зв'язку жіночого активізму з національною ідеєю.

Розглянемо деяких українських яскравих феміністок першої хвилі. Наталія Кобринська й Ольга Кобилянська вважаються першими українськими феміністками, які сформували в цілому концепцію боротьби за жіночу професійну самореалізацію та громадянські права. Надалі були також не менш яскравими революціонерками, де які з них у майбутньому пішли від революційних рухів та груп до влади та на рівні із чоловіками приймали рішення державного значення. До прикладу Марія Грушевська, Марія Нікіфорова, Євгенія Бош, Олена Степанова та велика кількість інших жінок.

Наталія Кобринська стала першою активною феміністкою на українських землях. Спочатку активістка ставила акцент в своїх творах, на ідеї феміністичного характеру, та навіть це не приховувала. З часом Кобринська розуміє, що писати це мало і стає більш рішучою та реалізує свої ідеї у життя, розуміючи що це буде важко і не дуже швидко. Активістка мала підтримку не лише жінок, а і чоловіків один із яких був відомий українських письменник Іван Франко. В 1884 році Наталія створює жіноче угруповання «Товариство руських жінок», як і більшість жіночих спілок мала освітню ціль. Метою даного об'єднання було передати через літературу думки та ідеї фемінізму. Популяризуючи таким чином боротьбу за права жінки, та право мати робити вибір самостійно, та мати право бути вибраною уряду. Наталія вважала, що «Ми поклали собі метою впливати на розвій жіночого духу через літературу, бо література була все вірним образом ясних і темних сторін суспільного ладу, його потреб і недостатків »⁸[13, с 298]. Наталія завжди вважала, що до вирішування проблем жінок, треба рухатися в розвитку освітнього рівня жінок та національної ідеї , а Клара вважала по іншому, тому і не добилася свої цілі.

⁸Кобринська Н. І. Вибрані твори / Н. І. Кобринська. - К. :Дніпро, 1980. - 446 с.

Крім спілки Кобринська змогла співпрацювати із багатьма відомими письменницями таких як Олена Пчілка та Ольга Кобилянська. Разом із Оленою Пчілкою, та інших жінок на світ виходить перша у світі жіночий альманах, який має назву «Перший вінок», де зібрано 49 творів написаний жінками. Це була перша збірка творчих творів, який був написаний лише жінками та виданий жінками. Наталія Кобринська вважала що, «історичну вартість жіночого альманаху складають не поодинокі його праці, але той факт, виявлений цілим його складом, що жіноцтво на цілیم просторі широкої Русі-України почулося до свого існування народного, що інтелігентна жінка почулася одночасно русинкою і чоловіком, дбала про свої права національні і громадські. Це факт радісний з погляду суспільного і історичного. Підняти себе, свої народні, громадські права і обов'язки – не заслуга, а обов'язок людини»⁹ [14]. Після видання альманаху, Наталія почала активно боротися за право українських жінок навчатися в вищих закладах, збиравши підписи під петицією до австрійської влади, і з вимогою допускати жінок до вищих навчальних закладів. Однією із жінок хто активно співпрацював із Наталією, була Марія Грушевська, яка приймала активну роль в політичному житті країни.

Марія Грушевська, була однією із 11 жінок, які входили до Центральної Ради. Треба зазначити, що Марія була частиною феміністичних рухів, із за того що вона мала владу, могла вирішувати питання безпосередньо. Михайл Грушевський був Першим керівником УНР, він був чоловіком Марії, які один із багатьох хто підтримував Феміністок, навіть коли писалися конституція для незалежної УНР, було зазначено у 11 параграфі, що «Ніякої різниці в правах і обов'язках між чоловіком і жінкою право УНР не знає»¹⁰[16]. Треба зазначити, що це була на той момент самою прогресивною конституцією країн. І над розробкою якою працювала, і Марія Грушевська. Крім цього

⁹Кобринська Н. Відповідь на критику Жіночого альманаху в «Зорі» з р. 1887 / Наталія Кобринська. – Чернівці : Коштом і заходом Кирила Трильовського, 1888. – 16 с.

¹⁰Конституція Української Народньої Республіки (Статут про державний устрій, права і вільності УНР)

політична активність, простежувалась у прийнятті участі в багатьох організаціях, комісіях та з'їздах.

Прикладом революційних жінок стала Марія Нікіфорова та Галина Кузьменко. Обидві були прихильницями Нестора Махна. Пропагували більш анархічні ідеї. Політичні ідеї та дії яких були чіткими та зваженими. Виступали проти рабства та проти приниження із боку влади. Їх метод відрізнявся від інших, а особливе в той період де тільки починають звикати, що жінка може приймати рішення та впливати на владу та політику країни, та вагому ролі жінок.

Першою очільницею уряду стала Євгенія Бош. Прозвали її як «залізна леді» за свої рішучі політичні дії, та активну критику в сторону Володимира Леніна. Даною фразою жінка закінчує своє життя, але цим виразом вона передає суть яку ведуть жінки політики, по ній можемо робити лише висновок які можуть бути сильні та справедливі жінки. «З 1909 року я звикла до самостійної керівної роботи, звикла самостійно мислити, приймати рішення і діяти, тільки звіряючи свої рішення з загальнопартійними; тут мені доводилося діяти за вказівками ЦК і, що найгірше, не мати можливості довести ЦК правоту своїх дій ... Я остаточно зламалася, зваливши на свої плечі непосильну ношу»¹¹ [24, с.407].

Важливе значення для зміцнення та політизації українського жіночого руху в Галичині мала участь у Першій світовій війні жіночої чоти Українських січових стрільців на чолі з Оленою Степанів. Активну участь в політиці, Олена вирішила показати через війну та допомогу на фронті. Вона стимулювала жінок іти на фронт та вступати до Українських Січових Стрільців. Офіцер жінка, в Першій світовій війні було майже в перше, тому це визивало багато уваги, до жінки. Після закінчення Першої світової війни від імені Національної Ради Олена Степанів зі Львова була відправлена в листопаді встановлювати

¹¹ Преображенский Е., Е.Б. Бош, "Пролетарская революция", 1925, № 2; Гриценко А.П., Тимченко Ж.П., Е.Б. Бош, Киев, 1964 (на украинском языке); Варгатюк П.Л., Героическое и трагическое в судьбе Е.Б. Бош, "Украинский исторический журнал", 1989, № 8 (на украинском языке).

владу ЗУНР у Самборі – останньому місту східної Галичини, де ще не було української влади¹² [21].

В першу хвилю фемінізму розпочинають свою діяльність та демонструють її, велика кількість творчих жінок. До прикладу Леся Українка (письменниця), Христина Алчевська (акторка), Марія Башкирцева (художниця), Олена Пчілка (письменниця) та інші. Саме вони не лише демонструють свою творчість, а громадську позицію. Кожна з них внесла великий внесок в розвиток жінок в українській політиці та розбудові державності. До прикладу Леся Українка, яка не брала активну участь в політиці, вона робила інший вклад. Все що тоді було усіх на вустах, Леся писала у своїх творах. У творах письменниці, ми спостерігаємо активну діяльність жінок, бачимо як героїні приймають свої рішення самостійно, за що і боролися в той період. Таким чином коли звичайна жінка прочитає художній твір, вона буде знати що в неї є можливість на самостійне прийняття рішення, наприклад. І другий приклад активної громадської діяльності стає Олена Пчілка. Яка не побоялася в 1905 році разом із українською делегацією, поїхати до міністра внутрішніх справ Російської Імперії Вітте задля скасування заборони на український друк. Олена активно боролася за просвітництво українського народу, чому і посвятила майже усе своє життя. Входяв та засновуючи жіночі товариства та спілки, які і робили уклін на розвиток просвітництва українських жінок. Кожна із цих жінок зробили внесок та розвиток українського народу, та надихали і надихають зараз, кожную жінку яка боротися за свої права, чи хоче прийти до влади за для блага своєї країни.

Усі представлені жінки, які боролися за право на освіту, майже досягли своєї мети. Особливо це стосується Галичини, де було внесенні поправки у права жінок, одною із яких було надано право на відвідання вищої школи.

У радянській Україні 1920–1930-х років емансипація жінок відбувалася в рамках побудови соціалізму. Жіночий рух, що склався за царської Росії,

¹²Глазовий Шлях. — 1996. — Ч. 4 (112). — С. 42-44

перестав бути власне жіночим, перетворившись на складову державної політики. Для відбудови країни потрібна була робоча сила на підприємствах різних галузей, тож влада зробила ставку на залучення жіночих кадрів. Влада заохочувала жінок до нових досягнень і професійних рекордів у сферах, раніше закритих для них. Заклики до опанування «нежіночих» професій можна побачити на численних тематичних плакатах.

Про «обраних» жінок повідомляли в більшості газет і журналів, вони ставали своєрідними обличчями державної політики емансипації, ілюстрацією можливостей, наданих жінкам новою владою. Проте молоді, яка надихалася їхніми прикладами, було значно складніше досягти подібних результатів. На низовому рівні жінки нерідко стикалися із сексизмом, упередженнями та стереотипами щодо їхніх здібностей. Водночас комсомольські організації, молодіжні спортивні та інші гуртки, які активно залучали до своїх лав дівчат, спонукали багатьох із них піти добровольцями на фронт у роки Другої світової війни.

Влада гарантувала жінкам рівні політичні, виборчі права, як активні, так і пасивні. Мала місце турбота про жінок і захист їхніх прав у жіночих радах, в місцевих органах виконавчої влади та профспілках. Чи була ця турбота достатньою — питання неоднозначне, оскільки соціальна сфера ніколи не була пріоритетною для радянської держави.

Історично перша хвиля фемінізму закінчилася, на початку Першою світової війни, а друга розпочинається в приблизно в 1949 році, але активну фазу розвитку мала із 1960 року. Розвиток подій та вимоги до влади, були більш радикальні ніж, при першій хвилі фемінізму, і також в кожній країні були свої вимоги. Першими на мітинги почали виходити жінки із США та Франції. В США та Канаді вже тоді була велика діаспора, де після репресії мали бігти і велика кількість українських феміністок. Які також брали активну участь в демонстраціях та мітингах, та там збирала товариства, на зразок тих що були в Україні.

Вимоги які були популярними українськими жінками це політична самореалізація, обрання жінок в державні органи, рівність на буденному рівні, навчання жінок в вищих закладах та на українській мові. Загалом питання національності та фемінізму в період другої хвилі фемінізму, на теренах України буде переплітатися. Бо активні жінки розуміли, що без окремої країни та без об'єднаної нації, питання вільних прав жінок буде проводитися дуже повільно. Українські жінки продовжували об'єднуватися в нові спілки або підтримувати вже створені угруповання. Однією із найбільшою за кількістю жіночою організацією у Європі стала «Союз українок», метою якого була просвітництво українських жінок та котру очолювала Мілена Рудницька¹³ [6].

Мілена Рудницька, активна українська діячка яка відстоювала права українських жінок. Не лише у вигляді створення товариств, яких організовувала та очолювала велику кількість, а і на міжнародному рівні. Була делегаткою до Сейму II Речі Посполитої та також делегаткою до Лігі Націй. Крім жіночих проблем, виносила питання національного характеру, приниження з боку влади, та намагалася підняти в 1933 році допомогу для голодуючих на території України.

Мілена висловлювалася на рахунок жіночих рухів та товариств: «В основу українського жіночого руху лягло переконання, що українська жінка в рівній мірі відповідальна за сучасність і майбутність України, що і чоловік. Лягла віра, що жінка має не тільки в родині, але і в суспільності, в житті свого народу і цілого людства дуже важні, специфічні завдання... Жіночий рух вірить, що думка, воля і чин так само повновартісні, і незамінні, так само необхідні для розвитку нації, як прикмети мужеського духа, — бо народ це не тільки чоловіки, а й жінки»¹⁴ [10, с. 3].

Крім того якщо говорити за переплетіння націоналізму та фемінізму. То в Радянському союзі боролися із-за одне із-за інше. Тому одним із виходів

¹³Гавришко Марта. Галицькі феміністки 1930-х: нацистське "Кухня-Церква-Діти" не для нас. 2010. Електронний ресурс. URL: https://www.istpravda.com.ua/articles/2010/12/29/11244/view_print/

¹⁴Ідеологічні позиції і завдання Матірнього Союзу Українок // Інформаційний листок МСУ. — 1951. — № 2/3. — С. 3.

революціонерів та активістів, було об'єднання між собою, як до прикладу шістдесятники, дисиденти, Гельсінські спілки та інші. Об'єднувалися бо вважали що разом буде простіше повалити радянський режим. Переходити трошки вперед треба сказати, що саме із таких угрупованні та спілок, виходили національні партії при будівництві Незалежної України.

Друга світова війна, внесла свої корективи. Перш за все в сталінські часи були великі репресії до культурної еліти, до активістів та до тих хто йшов проти влади. Феміністки підходили під весь список, тому переслідування владою, було постійним. А з кожним разом методи були більш жорстокіше. На період війни перепадає сама велика активність вбивств жінок активісток. Деякі із них вбиті були радянською владою, а інші під час гітлерівської окупації. Однією із таких історій була Олена Теліга «Поетку та інших націоналістів було розстріляно в двадцятих числах лютого (прийнято вважати 22-ге) у Бабиному Яру. Розповідають, що у камері, де перебувала О. Теліга перед розстрілом, знайшли напис, зроблений її рукою: «Тут сиділа і звідти йде на розстріл Олена Теліга»»¹⁵ [28].

Період радянської влади, негативно сказався на розвиток жіночих рухів, які заборонили та і на можливість жінок бути при владі. Крім владних установ, жінки навіть не могли займати великі посади на підприємствах та інших установ. Були звісно випадки жінок при владі, але це випадки коли жінка має погляди, які ідеологічно співпадають із поглядами партії. Тому в історії не має української жінки при владі в СРСР.

Ближче до кінця 60 років ХХ століття, починають з'являтися підпільні товариства, які згодом перетворювалися у так званих «шістдесятників». Одною із відомих була Олена Мешко. Все життя боролася за національні питання і мрією були саме Незалежна Україна, та була в опозиції до влади, за що була не однократно заарештованою. Олена була одною із організаторок

¹⁵ Червяк Богдан . Олена Теліга: "Життя - це боротьба, а боротьба - це справжнє життя". 2011.URL: <https://www.istpravda.com.ua/ articles/2011/07/21/46382/>

Української Гельсінської групи. Метою спілки було контролювати виконання постанови про права людини Заключного акту Наради у справах безпеки й співпраці в Європі. Крім цього спілка ознайомлювала український народ із їх правами, які були закріплені в Декларації прав людини ООН. Навіть коли дана спілка була зареєстрована, переслідування за членами були, та постійні репресії зі сторони влади¹⁶[31].

В період періоду правління Михайла Горбачова, яка була названа в історії як « перебудова». Розпочинається вже більша активність у жіночого руху. Жінки вже не бояться виходити на вулицю із демонстраціями, все більше створюються нові спільноти та виходять на світ ті товариства, які весь період часу діяли підпільно.

Враховуючи все вище сказане можемо зробити висновок, що під радянським режимом, було майже не можливо пропагувати фемінізм, та працювати на вищих державних посадах українським жінкам. Переплетіння фемінізму та націоналізму, давали свої плоди у вигляді підтримки із боку національних спілок та активних чоловіків. При цьому ми бачимо, що жінки все ж таки шли проти влади, та робили все щоб у подальшому все більше жінок могли займатися політикою, та займати вищі місця у в державних органах. Завдяки таким рухам, ми спостерігали при створення Незалежності України, що була підтримка із сторони активних громадян, жінки приєднувалися до партій, та формували свої жіночі партії. Після цього в Україні все активніше починають долучатися жінки до органів державної влади.

2.2 Правове регулювання політичного паритету жінок та чоловіків в Україні

Головним аспектом демократії є рівність в правах усіх громадян держави, особливо це стосується права голосу на виборах. Рівністю у виборі

¹⁶ The Persecution of the Ukrainian Helsinki Group. Human Right Commission. Word Congress of Free Ukrainians. Toronto. Canada. 1980.

на роботу, на просування по державній службі. Гендерна політика є головним аспектом рівності, і треба не лише приймати та дотримуватися законів та рекомендацій Міжнародних організацій, та і тримати рівність, щоб в суспільстві не було дискримінації по статевому ознаку, як до чоловіків так і до жінок.

Проаналізувавши в попередніх розділах етапи боротьби та розвитку, прав та обов'язків жінок в Україні. Треба зазначити, що получить право, це не означає, що більше боротися не треба. Навпаки треба, ще більше робити для становлення, дотримання та розвитку, бо надання політичного права, не завжди гарантує дотримання державою та громадськістю.

Взагалі будь які перетворення в світі, або в країні проходить довготривалий та завжди складний процес, для суспільства. Гендерні перетворення також не були винятком. Якщо говорити про суспільство, то спочатку були так звані гендерні стереотипи, які потребують також окремої уваги держави, бо поки в суспільстві будуть стереотипне мислення, навіть на буденному рівні, «де місце жінки лише на кухні». Тому для виконання нормативно-правових актів, в суспільство потребує послідовної та стратегічної для подолання таких гендерних стереотипів.

Україна на державному рівні розробила, достатню кількість заходів та прийняття нормативно-правових актів до прикладу у 2005 році прийняття Закону України «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків», для розробки та удосконалення гендерної рівності. Крім цього удосконалила, вже прийняті закони, які стосуються рівності жінок та чоловіків, до прикладу Закон України «Про колективні договори і угоди».

Гендерна рівність закріплена в Конституції України. Це стаття 24, яка проголошує рівні права та свободи громадян. І з цього моменту і починаються, розвиток паритетної демократії на територій Незалежної України.

Подальшому для розвитку гендерної рівності Україна, розробила план дій. Першим із них був для розробки законодавчого акту, потребувалася спочатку Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження

Національного плану дій на 1997–2000 роки щодо поліпшення становища жінок і підвищення їх ролі у суспільстві» від 8 вересня 1997 р. Даним документом визначались стратегічні завдання розвитку суспільства, серед яких декларувалося надання рівних прав жінкам як невід’ємної складової прав людини, забезпечення рівності у сфері трудової діяльності, запобігання насильству та в інших сферах життя

Наступним кроком в плані стала у 2001 р. Постанова Кабінету Міністрів України «Національного плану дій щодо поліпшення становища жінок та сприяння впровадженню гендерної рівності у суспільстві на 2001–2005 роки» № 479 (Постанова Кабінету Міністрів України № 479 від 6 трав. 2001 р). дана постанова в більшості продовжувала цілі які були постановлені у попередній.

Одним із основних гендерних нормативно-правових актів є Закон України «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків». Даний закон забезпечує сам механізм що до забезпечення гендерної рівності в сфері політичній, культурній, військовій, освітній, державної та інших.

Окрім цього в даному законі, сформульовано здійснення гендерної експертизи інших законів та проектів нормативно-правових актів у статті 4 «Розроблення проектів нормативно-правових актів здійснюється з обов'язковим урахуванням принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»¹⁷ [8].

Л.І. Кормич звертає увагу на те, що «репрезентуючи різні інтереси та маючи законні підстави не тільки заявляти про них, а і впроваджувати, жінки та чоловіки виступають в якості реальних партнерів на ниві суспільної перебудови, проведення реформ для досягнення позитивних зрушень у всіх напрямках державного і суспільного життя»¹⁸[17]. Дана теза говорить, що не лише щоб закон був на папері, а був і на справі, тоді і буде рівність голосів в державі чоловіка та жінки, та прийняття на вищі посадові місця.

¹⁷Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»

¹⁸Кормич Л. І. Гендерні відносини: сутність та значення в суспільно-політичному розвитку / Л. І. Кормич // Актуальні проблеми політики. – 2013. – Вип. 49. – С. 16–22.

Забезпечується рівне виборче право згідно із п.1 ч.5 ст. 3 Закону України «Про вибори народних депутатів України»: «...забороною привілеїв чи обмежень кандидатів у депутати за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками»¹⁹ [9].

Однією із стабілізації гендерної рівності в світі вважають ведення гендерної квоти. В словнику гендерних термінів зазначено що, «Гендерні квоти – спосіб забезпечення представництва жінок у владних структурах, відповідно до якого правовим чином відводиться певна частина, наприклад, депутатських місць у парламенті для обрання жінок депутатками. Гендерні квоти взагалі можуть встановлюватися для обох статей. Але оскільки частка чоловіків у різних органах управління перевищує 90%, то позитивна дискримінація використовується переважно для встановлення ущемлених жіночих прав»²⁰ [30]

Взагалі гендерна квота ділиться на три основні форми: резервування місця, законодавчі квоти та партійні квоти. Із трьох даних форм Україна розпочала із партійної квоти

У 2015 році вперше в Україні було введено Верховною радою України гендерну квоту. За якою 30 % списку мають займати жінки, але тоді мало більше рекомендаційний характер, тому за недотримання ні яких санкцій, не призначалось. Тому мала кількість партій виконала дану норму, а інша проігнорувала дану норму.

Наступним кроком було, у 2019 році перед парламентськими виборами, ввели гендерну квоту 40 %, та якщо партія яка пройде до Верховної Ради та виконує норму, то додатково буде отримувати 10 % до суми річного державне фінансування.

¹⁹ Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»
URL:<http://www.legislationline.org/topics/country/52/topic/7>.

²⁰Шевченко, З. В. (Уклад.). (2016). Словник гендерних термінів. Черкаси: видавець Чабаненко Ю.
Відновлено з: <http://a-z-gender.net/ua/genderni-kvoti.html>

У 2019 році Україна вирішує діяти більш рішуче у подальшому розвитку паритетної демократії. Прийняття Виборчого кодексу, де одним із головних моментів було саме гендерна квота, яка вже мала не рекомендаційний характер, а наказовий. Відрізнялася від ведення 2015 року, тим що партію не реєстрували в ЦВК, якщо в них не було дотримано гендерної квоти 40 %.

На місцевих виборах 2020 року, вперше було проведена процедура із вимогою гендерної квоти. Так у ч 9 статті 219 «Під час формування єдиного та територіальних виборчих списків організація партії повинна забезпечити присутність у кожній п'ятірці (місцях з першого по п'яте, з шостого по десяте і так далі) кожного виборчого списку чоловіків і жінок (не менше двох кандидатів кожної статі)» ²¹[4]. Окремим питанням є гендерне квотування у виборчому процесі та проблеми на місцевих виборах при новому виборчому законі. Перш за все деяким партіям, як наприклад партії «Слуга народу» і «Наш край» виборча комісія відмовила у реєстрації партії у Рівненській області, такі відмови відбувалися із великою кількістю партій, як регіонального характеру так і державного характеру партії²² [26]. Таку тенденцію помітили громадська організація «ОПОРА». Причиною такої ситуації є процедура формування партійних списків. Так, частіш за все партійні списки складаються в передвиборний період, а не заздалегідь, як це потребує процедура. Але все ж є і позитивна динаміка, яка прослідковується в інших партіях, як наприклад «Європейська солідарність», «Голос», «Батьківщина» та «Удар» в партійних списках майже 40 % жінок і 60 % чоловіків, що й дозволяє пройти гендерне квотування. Наступною проблемою є стереотипне мислення суспільства, яке звикло на виборах віддавати свій голос частіше за чоловіка, а особливо якщо це іде мова про високу посаду, наприклад мер великого міста, натомість в Україні жодна жінка не займає місце мера обласного центру, що не скажеш про сільські ради. Як і визначає

²¹Виборчий кодекс України URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>

²²Токарська Н. Як спрацювала гендерна квота на Рівненщині: свідомий вибір чи дружня допомога. Громадянська мережа ОПОРА. 21 березня 2021 URL:<https://www.oporaua.org/blog/vybory/vyborchi-ombudsmeni/22907-iaak-spratsiuvala-genderna-kvota-na-rivnenshchini-svidomii-vibir-chi-druzhnia-dopomoga>

експерт в гендерних питаннях Ірина Тишко, що «Зате зберігається тенденція: що нижчий рівень ради, то більше там жінок. Тож буде 32 жінки, які очолюватимуть міські громади, 70 жінок, які очолюватимуть селищні громади, і 130 – сільські громади»²³ [10]. Крім цього постає проблема у самих жінок-політиків в тому, що чоловіки чи не бачать їх як опонентів чи взагалі намагаються прибрати із списку, старим способом, чорним політичним піаром. Проблемаю для ефективності законопроекту, стає так звані «технічні» кандидатки, які своїм чином приймають участь в виборах, але за фактом згодом не будуть мати змоги вирішувати, бо скоріш за всього вони можуть навіть і не бути зацікавленими в політиці.

Для української держави характерними є динамічні зміни у напрямку формування та розвитку демократичних цінностей, інститутів, де одним із кроків стало впровадження гендерної квоти. Аналіз місцевих виборів 2020 року дає можливість прийти до висновку, що нові закони в Виборчому кодексі, суспільство та жінки, підтримують та відносяться позитивно до такого розвитку. Не дивлячись на позитивізм, сексизм був присутній, бо для людини постійно всі нові зрушення ідуть зі складністю. Для вирішення даної проблеми, та поліпшити саму процедуру ведення гендерного квотування, потрібно суспільству та партіям зробити декілька важливих процедур, до прикладу, піднімати довіру суспільства до жінок у політиці, підвищувати рівень політичної культури, підіймати підтримку в партіях, розробляти освітній рівень жінок, партіям рекомендовано проводити по більше тренінгів для підвищення лідерських якостей жінок.

Отже, слід зазначити, що в Україні є достатня нормативна-правова база, в якій зазначені права та обов'язки жінок, в представницькій та державній діяльності. Тому є велика вірогідність, що саме ці акти будуть сприяти для подальшого розвитку молоді в політику та підтримки паритетної демократії.

²³Зелінська Н. Гендерні квоти на виборах: чарівна пігулка від сексизму чи жіночі крила громад. Zmina. Центр прав людини. 23 листопада 2020 URL: <https://zmina.info/articles/ne-kilkistyu-a-yakistyu-genderni-pidsumky-miscevyh-vyboriv/>

Розділ III.

Представництво жінок у сучасній українській політиці

3.1 Представниці в державних установах України

Формування політичного іміджу для жінки трохи складніше чим чоловічий, а особливо в українському суспільстві, бо так звані стереотипи та мітки які ставлять на жінок. Прикладами таких є «жінка має займатися дітьми та побутом», « політика це не жіноча справа», « жінці на місце в політиці». До побудови іміджу жінки треба більше приділяти увагу дрібницям, таким які при побудові іміджу чоловіка політика не робиться акцент наприклад: зовнішність, стиль в одязі, зачіска та макіяж, та інше. Також при побудові іміджу для жінок, як це дивно не звучало, по іншому показують родину майбутнього політика чи державотворця. Тому що у майбутнього політика чоловіка має бути велика та дружна родина яка буває на публіці, та політик завжди на заходах разом із своєю дружиною, а у родина жінки майже завжди залишається в тіні.

На 2021 в органах державної влади України, з'являються все більше політично зацікавлених жінок, які ідуть із ногою з чоловіками державотворцями. Прикладами є Ю.В. Тимошенко, І.В. Геращенко, І.В. Венедиктова, М.А. Порошенко, О.В. Танасевич, О.К. Кондратюк, І.А. Верещук, В.І. Данишевська, М.В. Лазебна, Іванна Климпуш-Цинцадзе та багато інших жінок. Але сьогодні ми розглянемо лише Юлію Володимирівну Тимошенко.

Як було зазначено раніше, жінка посадовець та жінка політик приділяє увагу свої зовнішності при побудові свого іміджу, самим яскравим прикладом є Юлія Володимирівна Тимошенко. Її стиль іміджу змінювався майже кожні вибори в Україні.

Розпочнемо ми із Юлії Володимирівни Тимошенко, для цього ми повернемося у 1997 рік, де Юлія уперше стає депутатом. До цього моменту

Розділ III.

Представництво жінок у сучасній українській політиці

3.1 Представниці в державних установах України

Формування політичного іміджу для жінки трохи складніше чим чоловічий, а особливо в українському суспільстві, бо так звані стереотипи та мітки які ставлять на жінок. Прикладами таких є «жінка має займатися дітьми та побутом», « політика це не жіноча справа», « жінці на місце в політиці». До побудови іміджу жінки треба більше приділяти увагу дрібницям, таким які при побудові іміджу чоловіка політика не робиться акцент наприклад: зовнішність, стиль в одязі, зачіска та макіяж, та інше. Також при побудові іміджу для жінок, як це дивно не звучало, по іншому показують родину майбутнього політика чи державотворця. Тому що у майбутнього політика чоловіка має бути велика та дружна родина яка буває на публіці, та політик завжди на заходах разом із своєю дружиною, а у родина жінки майже завжди залишається в тіні.

На 2021 в органах державної влади України, з'являються все більше політично зацікавлених жінок, які ідуть із ногою з чоловіками державотворцями. Прикладами є Ю.В. Тимошенко, І.В. Геращенко, І.В. Венедиктова, М.А. Порошенко, О.В. Танасевич, О.К. Кондратюк, І.А. Верещук, В.І. Данишевська, М.В. Лазебна, Іванна Климпуш-Цинцадзе та багато інших жінок. Але сьогодні ми розглянемо лише Юлію Володимирівну Тимошенко.

Як було зазначено раніше, жінка посадовець та жінка політик приділяє увагу свої зовнішності при побудові свого іміджу, самим яскравим прикладом є Юлія Володимирівна Тимошенко. Її стиль іміджу змінювався майже кожен вибори в Україні.

Розпочнемо ми із Юлії Володимирівни Тимошенко, для цього ми повернемося у 1997 рік, де Юлія уперше стає депутатом. До цього моменту

про Тимошенко вже знали, вона мала бізнес разом із своїм чоловіком та очолювала корпорації, які займалися поставками українських продуктів на Росію в обмін на енергоносії. В 1997 році на проміжних виборах мажоритарному окрузі Кіровоградщини вона перемагає, із цього моменту розпочинається політична кар'єра Юлії Тимошенко. Розпочинала свою кар'єру в образі молодої бізнес-леді, яка в одязі вибирала легкий одяг який не зовсім завжди підходив, та лаконічну зачіску. В 1999 році Тимошенко робить великий крок в політиці сформувала, зареєструвала та стала лідером партію Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»²⁴[5]. Це одна із тих партій які мають підтримку і через двадцять років. В цей період вже помітно, що Юлія починає працювати із професійними політтехнологами. В образах починаються з'являтися все більше костюмів та строгі сукні, зачіску кардинально змінює, робить модну стрижку на то момент це каре, яку з годом характеризують як самий не вдалий вибір в пошуку образу.

З цього моменту почався пошук саме того образу, який буде запам'ятовуватися, і вони його знайшли. На початку двохтисячних Тимошенко віце-прем'єр з питань енергетики,

В 2001 році стає пам'ятний момент Юлія вперше, з'являється на публіці зі своєю самою пізнаваною зачіскою - косою, яка довгі часи була майже не зміною в образі жінки політика. Даний хід політтехнологів був зроблений вчасно і вигідно, таким чином: по-перше люди стали звертати увагу та обговорювати, що є одним із не поганих методів просування кандидата, по-друге у політтехнологів вийшло створити образ «берегині українського народу»(якою згодом себе Юлію вважала), який наблизив до народу. Такий образ був в пізнаваний і в Європі, і в пострадянських країнах.

Помаранчева революція. знаковий момент для української політичної еліти, лідером якої стала Юлія Володимирівна. Вона активно брала участь в революції, в даний період отримала велику кількість підтримки народу. На той

²⁴Відомості щодо зареєстрованих у встановленому законом порядку політичних партій станом на 01.01.2021 року [URL: https://minjust.gov.ua/m/4561](https://minjust.gov.ua/m/4561)

період часу політологи стверджували, що в неї були великі шанси виграти вибори на посаду президента України, але віддала свої голоси на користь Віктора Ющенка.

Якщо говорити про діяльність партії, то всі роки вона мала стабільну підтримку, та велика кількість місць в Верховній Раді України вони займали, що давало змогу підтримувати та висувати свої законопроекти. А для Юлії Володимирівни, це була можливість посісти місце Прем'єр Міністра України, або інших високих посад. Таку велику прихильність до партії є завдяки саме лідеру партії. Як нам відома український електорат голосує частіше за всього не за програму партії або за ідеологічне направлення, а саме за лідера партії, чим яскравіше лідер тим більш голосів за партію відають на виборах.

Юлія Тимошенко стала першою жінкою, яка займала пост прем'єр-міністра, на просторах Європи. Прем'єрство прийшлося на період масштабного світового кризу, але їй вдалося не допустити великих катастроф в економіці. Її дії дозволили уникнути дефолту в країні, підтримати гірничо-металургійний комплекс і виробництво, не допустити затримки виплати заробітної плати бюджетникам і соціальних виплат пенсіонерам, зберегти стабільність тарифів на житлово-комунальні послуги, зокрема на газ, провести приватизацію земельних ділянок і закрити незаконний гральний бізнес.

У цей період Юлія Володимирівна і стала головною фігурою газового конфлікту між Росією і Україною. Тоді українсько-російські відносини зайшли в глухий кут, а «газовій принцесі», єдиною з уряду Ющенка, довелося рятувати ситуацію, за що вона в недалекому майбутньому і попала у в'язницю. Її звинуватили в наданні ведмежої послуги країні, так як договір на поставку газу був підписаний на не вигідних умовах і з безпрецедентно завищеною ціною. Незабаром переговори Ю. Тимошенко з президентом РФ Володимиром Путіним кардинально вплинули на її рейтинг.

Після цього починається один із проблемних періодів політики Юлії, починають виходити на світ багато справ, які згодом стануть кримінальними

провадженнями. Згодом політикиню садять до тюрми, де вона продовжує демонструвати свою бездоганну політичну гру.

В період Революції Гідності та позбавлення влади президента Віктора Януковича в лютому 2014 прийнято рішення про звільнення політв'язнем. Верховна рада декриміналізувала статтю, за якою була засуджена Юлія Тимошенко, і 22 лютого політикиня опинилася на волі.

Відразу після звільнення колишній прем'єр-міністр України вступила в боротьбу за президентське крісло, але зайняла 2-е місце, поступившись головну державну посаду Петру Порошенку. Чи не прорвавшись до влади, Тимошенко почала реформувати партію «Батьківщина», зайняла позицію ярого критика чинного українського керівництва і стала головним противником Порошенка.

Деякі перспективи прочинилися, коли в 2016-му рейтинг Тимошенко значно пішов вгору на тлі невдач уряду Володимира Гройсмана, а також стабільної втрати позицій президентом Петром Порошенком.

Її політична риторика фактично не змінилася. Юлія Володимирівна обіцяє населенню знизити тарифи на житлово-комунальні послуги, прибрати корупційну складову в структурі державного управління, зробити прозорою роботу системи енергетичної галузі, а також підвищити соціальні стандарти.

На виборах в 2019 році на посаду Президента України, в Юлії були великі шанси на перемогу, але на арену вийшов Володимир Зеленський. Тому у другому турі вже боролися із Петром Порошенком. Виборчу кампанію Тимошенко вела, майже в свої звичній манері. У передвиборчій програмі торкалася економічні та політичні питання. Вона пообіцяла ввести мораторій на підвищення цін на послуги ЖКГ, а також припинити війну в Донбасі.

Юлія Тимошенко, наочний приклад жінки політика 21 століття, залізна леді яка займається лише своєю справою при цьому має час і на інші сфери життя.

3.2 Перспективи реформування механізмів участі жінок в політичному житті

Жінка у політичному житті країни у XX столітті, все частіше вирішують та фігурують у великих питаннях. Міжнародний досвід демонструє не лише активну участь у політичному та соціальному житті, а і на міжнародному рівні

Ми вже побачили, що законодавчо ніяких обмежень немає, жінка може законно приходити до влади та займатися владними питаннями. Для цього мають усі законні підстави та можливості, але все ж зацікавленість та залучення, порівняно із європейськими або американським жінками політиками, в нас набагато менше. Як показує практика залучення жінок до політики приносить гарні наслідки для розвитку державності, міжнародній практиці були випадки коли навіть впав рівень корупції після того як у владних установах та загалом в політичному житті країни почали більше працювати жінок.

Україна показує гарні показники представництва жінок в Верховній Раді, з кожним роком відсоток росте, інколи навіть вдвічі. В першому скликанні було лише 2 відсотки жінок в парламенті, а вже в дев'ятому 21 відсоток. Такий показник, є гарним бо більшість жінок пішли добровільно, а не за законодавчим актом, який буде діяти де список депутатів має складатися із 40 відсотків жінок. Також позитивним показником, є фактом що в керівництві парламенту із 2014 з'являються жінки. Першою Оксана Сироїд стала заступником спікера, згодом Ірина Геращенко стає першим віце-спікером. У дев'ятому скликанні Верховної Ради єдина жінка в президії - заступник спікера Олена Кондратюк. Втім до європейських стандартів треба ще рости, та не лише в відсотках справа, а в і ефективності.

Тому важливо саме зараз продовжувати та удосконалювати, ті рекомендації від Міжнародних організацій, які займаються питаннями захисту жіночих прав, та багато іншого. Та розвивати завдання із особливостями нашого суспільства та і менталітету загалом.

Особлива увага потрібна українському суспільстві, в розвитку жінок при владі тому що. По-перше, до прикладу візьмемо закон із квотами, де в списках 2 чоловіка і 3 жінки, але все ж довіри у звичайного громадянина буде більше до чоловіка, ніж до жінки відповідно голос віддають саме за чоловіка. Для іншого результату потрібно проводити, роботу через медіа ресурси, соціальна реклама, або проект який буде проходити приблизно 15 хвилин в прайм-тайм програму приблизна назва «Могутність жінок», де будуть розповідати історію, сьогодення та можливості. Звідси люди будуть розширяти свої знання, та велика вірогідність, що у наступних виборах за жінок проголосують більший відсоток. По-друге суспільство буде краще відноситися, до жінок які вже займають високі посади, і дивитися на них без призми стереотипності.

Статистичні дані показують, що із 2000 опитаних респондентів, віком від 18 років, методом інтерв'ю. Але думка, на рахунок кількості представлених жінок в політиці, визиває надію на громадську підтримку, бо 39 % вважають, що жінок замало в політиці, і лише 12 %, що за багато.

Опитування було проведене соціологічною групою "Рейтинг" протягом 21-25 лютого 2020 року методом особистого формалізованого інтерв'ю (face-to-face). Аудиторія: населення України віком від 18 років і старше. Вибірка репрезентативна за віком, статтю, регіонами і типом поселення. Вибіркова сукупність: 2000 респондентів. Помилка репрезентативності дослідження: не більше 2,2%.²⁵ [7]

З даного опитування, робимо висновок. З першу треба зазначити, що вже суспільство розуміє та приймає, той факт що все більше жінок при владі, і в інших сферах життя все частіше з'являються та гендерної рівності. Друге жінки, вже самостійно розуміють, що з кожним роком буде все менше стереотипів, моментів страху, що «за мене не проголосують», «мені будуть заважати в розвитку» і багато інших страхів. Всі вони із року в рік будуть зникати, і поступово приведуть. Так, згідно з результатами опитувань

²⁵Група РЕЙТИНГ//Роль жінок в українському суспільстві // березень 2020

громадської думки, ставлення українського суспільства до участі жінок у політичному житті країни продовжує залишатися досить розбіжним, але більш спрямованим в бік гендерної рівності, ніж відносини і реальні дії політиків та управлінців різних рівнів влади. З одного боку, українці схильні висловлювати досить патріархальні погляди, вважаючи, що політика - це скоріше чоловіча справа. З іншого боку, вони вважають, що жінки здатні поліпшити стан справ в структурах влади і держава повинна надавати рівні права і можливості для чоловіків і жінок брати участь у політичному житті. Крім того, динаміка поглядів українського суспільства на роль жінки свідчить про те, що населення стає більш егалітарним і підтримує ідею забезпечення рівних прав та можливостей для чоловіків і жінок в суспільстві.

Наостанок слід зазначити, що основні актори, які впливають на процеси впровадження політики гендерної рівності, діють, по-перше, на рівні інститутів політики і держави, оскільки приймають політичні рішення (так звана дію «зверху»), по-друге, на рівні громадських ініціатив (представлених, насамперед, жіночим рухом, так звані дії «знизу»), по-третє, на рівні інститутів освіти і науки; по-четверте, на рівні міжнародного впливу - міжнародні організації, програми, проекти і т.д. ; по-п'яте (який швидше грає роль посередника між зазначеними інститутами), на рівні інформування громадськості - медіа.

Причому важлива не тільки робота кожного актора або групи акторів, а налагоджені зв'язки (співробітництво) між ними. Успішне впровадження і регулювання гендерних відносин передбачає утвердження цінності гендерної рівності в суспільстві як в цілому, так і різних його інститутах, недопущення дискримінації за ознакою статі, забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у прийнятті суспільно важливих рішень, забезпечення рівних можливостей для жінок і чоловіків щодо об'єднання професійних і сімейних обов'язків та ін.

Дуже важливо, щоб для подальшого розвитку залучення жінок в політичне життя держави, треба виховувати самого дитинства. Освітня програма має обов'язково складатися із дисциплін та заходів, де будуть

розповідати про паритетну демократію, про важливість жінки в політиці та розвитку держави, гендерну політику загалом. Крім цього певну агітацію даного питання, треба проводити із дорослим населенням держави, це можна проводити через ті ж самі заходи та медіа простір. Такі кроки в подальшому і приведуть до того що будуть змінюватися, традиційна роль жінки в державі, все більше будуть з'являтися жінки політики, та виключно жіночі партій, які будуть входити до Верховної ради та на регіональних рівнях.

Висновки

Під час дослідження феномену жінок у владних структурах та визначенні історичного розвитку та подальшої динаміки формування іміджу жінки у владних структурах на прикладі України дійшла до таких висновків:

По-перше, досліджено загальну характеристику генезису політичних прав жінок. Виставлено, що дослідження місця жінок в суспільстві та в державних справах здійснювалося ще в стародавні часи таким дослідниками, як Піфагор, Платон та інші. Так, Франсуа Пуллен де Ла Барр зазначав що жінки не відрізняються від чоловіків, де повинні мати такі ж самі права в освіті, виборі, власності, що і чоловіки та зазначав можливості жінок працювати в сферах життя такі як політика, соціальна, військова та освітня, де жінки будуть мати більший потенціал, ніж чоловіки за рахунок своїх природніх потенціалів до вміння змальовувати характер людини та приділяти увагу до дрібниць.

По-друге, з'ясувавши роль жінки в історії України та в політичній практиці, можемо сказати, що в історії є представниці жіночої статі, які впливали на розвиток прав, обов'язків та відповідальність, до прикладу Княгиня Ольга, Княгиня Інгігерда, Гетьманша Ганна та інші. Дані приклади, доводять що все можливо, і жінка може вирішити питання в будь-якій сфері, хоч це економічна, військова, суспільна або міжнародна. Княгиня Ольга змогла розвинути міжнародну торгівлю, удосконалила податки в державі; Інгігерда володіла, керувала та фінансово утримувала армію та розвивала міжнародні відносини; Гетьманши Ганна та Анастасія, в самий андроцентризький період часу мали змогу впливати на владу, Ганна Золотаренко уладила фінансову систему в державі, а Анастасія Скоропадська займалася дипломатичними справами держави.

По-третє, визначив історичні умови та особливості формування фемінізму на території України, треба зазначити, що українські жінки приймали активну участь феміністичному руху. Особливостями саме українського фемінізму, в тому що перш за все жінки боролися, одночасно із-

за політичні права та рівноправність із чоловіками, так із-за національну ідентичність. По-друге, із-за політичної ситуації в державі, жінки частіш за все не могли виходити на демонстрації, вони знаходили різні інші підходи до боротьби. Українські жінки створювали гуртки, спілки, союзи та інші угруповання, які мали за мету не лише в боротьбу за рівноправ'я, але і освітній та мотиваційний характер, ставивши за мету більш освітній характер, бо вважали без освіти, жінки навіть якщо отримують права, не зможуть ним користуватися. Яскравими представницями феміністичних рухів стали Наталя Кобринська, Марія Грушевська, Мілена Рудницька, Олена Мешко, Олена Теліга.

По-четверте, охарактеризувавши правове регулювання політичного паритету жінок та чоловіків в Україні, треба зазначити кілька законів України « Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків», « Про вибори народних депутатів України», також розроблений план розвитку рівноправ'я, де виокремлено етапи розвитку та становлення. Одним із етапів було зведення гендерного квотування в партіях. Даний законопроект був внесений ще до виборів в парламент 2015 року, але мав більш рекомендаційний характер, а вже на місцевих виборах 2020 року, партій були зобов'язанні в партійних списках щоб 40 % жінок було присутньою, та перша п'ятірка має становити 2 чоловіка та 3 жінки, або навпаки.

По-п'яте, висвітливши представниць в державних установах України. На 2021 рік в Україні представлена велика кількість освічених та зацікавлених в політичному житті країни жінок. До прикладу Ірина Геращенко (народний депутатка України), Ірина Венедіктова (Генеральний прокурор України), Олена Кондратюк (заступниця Голови ВРУ IX скликання), Данішевська Валентина (голова Верховного Суду України). Побудова іміджу для політикині відрізняється від чоловічого. Тимошенко Юлія Володимирівна, яскравий приклад побудови іміджу політикині, де через помилки, був зроблений образ «української берегині», де Юлія Тимошенко постає із знаменитою зачіскою «колоском на в коло голови» та в офіційних вбраннях.

Ідеальність самого прикладу Тимошенко в тому що, навіть пройшовши більше 20 років в політиці, вона досі впізнавана, та може позмагатися із чоловіками.

По-шосте, дослідивши перспективи реформування механізмів участі жінок в політичному житті. Перш за все для подальшого розвитку рівноправ'я в державі, треба розробити та провести освітню програму із суспільством на питання гендерної рівності. Оскільки, стереотипне мислення та відношення суспільства впливає на рівень розвитку гендерної рівності. По-друге, позитивним є що за останні роки, виріс відсоток жінок при владі, в таких сферах як військова, соціальна, економічна, політична. Тому сприяє міжнародний досвід, який показує гендерну тенденцію; прийняття законів, які дозволяють займати жінкам вищі військові посади. Україна активно запроваджую гендерні проекти та закони, але більш потрібно практичних механізмів впровадження, та більш уваги приділяти гендерним питанням.

Список використаної літератури

1. Аніщук, Ніна. Правове становище жінок за давньоруським законодавством // Актуальні проблеми держави і права. — 2003. — Вип. 21. — С. 123
2. Бондаренко Н. О. (2011). Історичні аспекти розвитку вчень про права жінок // Історичні аспекти розвитку вчення про жінку права// Форум права, 2, 87–96.
3. Борисенко, Валентина. Видатні жінки України-Руси. Княгиня Ольга // Українки в історії / За ред. Валентини Борисенко. — К., 2004.
4. Виборчий кодекс України URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>
5. Відомості щодо зареєстрованих у встановленому законом порядку політичних партій станом на 01.01.2021 року URL:
<https://minjust.gov.ua/m/4561>
6. Гавришко Марта. Галицькі феміністки 1930-х: нацистське "Кухня-Церква-Діти" не для нас. 2010. Електронний ресурс.URL:
https://www.istpravda.com.ua/articles/2010/12/29/11244/view_print/
7. Група РЕЙТИНГ//Роль жінок в українському суспільстві // березень 2020
8. Закон України « Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»
9. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» URL:<http://www.legislationline.org/topics/country/52/topic/7>.
- 10.Зелінська Н. Гендерні квоти на виборах: чарівна пігулка від сексизму чи жіночі крила громад. Zmina. Центр прав людини. 23 листопада 2020 URL: <https://zmina.info/articles/ne-kilkistyu-a-yakistyu-genderni-pidsumky-miscevyh-vyboriv/>

11. Ідеологічні позиції завдання Матірнього Союзу Українок // Інформаційний листок МСУ. — 1951. — № 2/3. — С. 3.
12. Кобілія Андрій. Від «рівноправки» до «радянської жінки». Хто в Україні вперше надав жінці право голосу. 2017. URL: <https://povaha.org.ua/vid-rivnopravky-do-radyanskoji-zhinky-hto-v-ukrajini-vpershe-nadav-zhintsi-pravo-holosu/>
13. Кобринська Н. І. Вибрані твори / Н. І. Кобринська. - К.: Дніпро, 1980. - 446 с.
14. Кобринська Н. Відповідь на критику Жіночого альманаха в «Зорі» з р. 1887 / Наталія Кобринська. — Чернівці : Коштом і заходом Кирила Трильовського, 1888. — 16 с.
15. Кодекс Законів про працю України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=322-08>.
16. Конституція Української Народньої Республіки (Статут про державний устрій, права і вільності УНР)
17. Кормич Л. І. Гендерні відносини: сутність та значення в суспільно-політичному розвитку / Л. І. Кормич // Актуальні проблеми політики. — 2013. — Вип. 49. — С. 16–22.
18. Кривоший, Олександр. Жінки в правовій культурі українського народу // Українки в історії / За ред. Валентини Борисенко. — К., 2004.
19. Нестор Літописець. Повість минулих літ
20. Павличко С. Фемінізм. Київ.: Основи 2002.
21. Пластовий Шлях. — 1996. — Ч. 4 (112). — С. 42-44
22. Платон. Держава. — К., 2000. — 355 с.
23. Пономарьова Т.О. Пересопниця. (історико-краєзнавчий нарис: до 850 річчя писемної згадки). - Рівне, 1999.
24. Преображенский Е., Е.Б. Бош, "Пролетарская революция", 1925, № 2; Гриценко А.П., Тимченко Ж.П., Е.Б. Бош, Киев, 1964 (на украинском языке); Варгатюк П.Л., Героическое и трагическое в судьбе Е.Б. Бош, "Украинский исторический журнал", 1989, № 8 (на украинском языке).

- 25. Руссо Ж.-Ж., 1981
- 26. Токарська Н. Як спрацювала гендерна квота на Рівненщині: свідомий вибір чи дружня допомога. Громадянська мережа ОПОРА. 21 березня 2021 URL: <https://www.oporaua.org/blog/vybory/vyborchi-ombudsmeni/22907-iak-spratsiuvala-genderna-kvota-na-rivnenshchini-svidomii-vibir-chi-druzhnia-dopomoga>
- 27. Указ Президента України «Про встановлення відзнаки Президента України «Орден княгині Ольги» від 15.08.1997 р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/827/97#Text>
- 28. Червяк Богдан. Олена Теліга: "Життя - це боротьба, а боротьба - це справжнє життя". 2011. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2011/07/21/46382/>
- 29. Черняхівська В. Історичний досвід становлення української моделі гендерного паритету. 2016 URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1012>
- 30. Шевченко, З. В. (Уклад.). (2016). Словник гендерних термінів. Черкаси: видавець Чабаненко Ю. Відновлено з: <http://a-z-gender.net/ua/genderni-kvoti.html>
- 31. The Persecution of the Ukrainian Helsinki Group. Human Right Commission. Word Congress of Free Ukrainians. Toronto. Canada. 1980.

• 25.Руссо Ж.-Ж., 1981

- 26.Токарська Н. Як спрацювала гендерна квота на Рівненщині: свідомий вибір чи дружня допомога. Громадянська мережа ОПОРА. 21 березня 2021 URL:<https://www.oporaua.org/blog/vybory/vyborchi-ombudsmeni/22907-iak-spratsiuvala-genderna-kvota-na-rivnenshchini-svidomii-vibir-chi-druzhnia-dopomoga>
- 27.Указ Президента України «Про встановлення відзнаки Президента України «Орден княгині Ольги» від 15.08.1997 р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/827/97#Text>
- 28.Червяк Богдан. Олена Теліга: "Життя - це боротьба, а боротьба - це справжнє життя". 2011.URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2011/07/21/46382/>
- 29.Черняхівська В. Історичний досвід становлення української моделі гендерного паритету.2016 URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1012>
- 30.Шевченко, З. В. (Уклад.). (2016). Словник гендерних термінів. Черкаси: видавець Чабаненко Ю. Відновлено з: <http://a-z-gender.net/ua/genderni-kvoti.html>
- 31.The Persecution of the Ukrainian Helsinki Group. Human Right Commission. Word Congress of Free Ukrainians. Toronto. Canada. 1980.